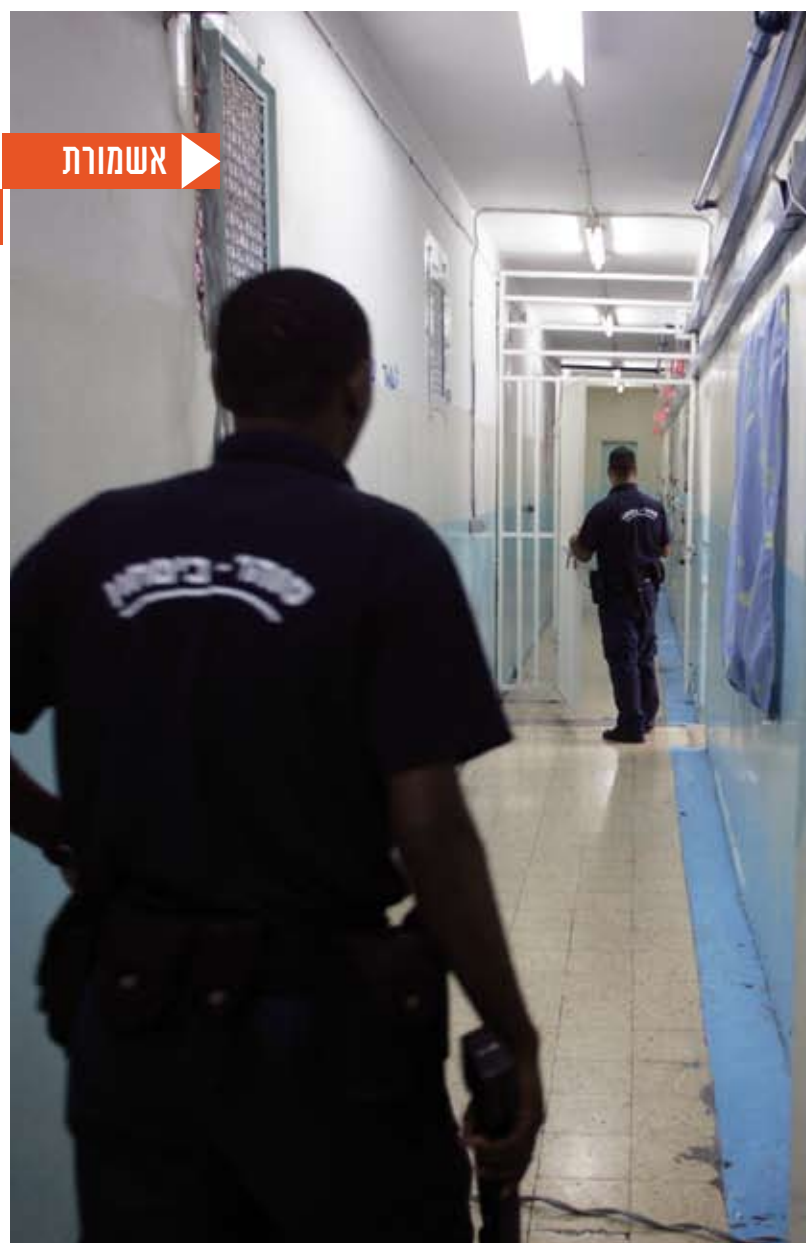

משמרת אחרונה באשמורת

"הברזל והאבן הם רק המעטפת החיצונית של השמירה על ערכי הארגון, כבוד האדם, אנושיות הטיפול ורצינות הביצועים", אמר הנציב רב גונדר בני קניאק בטקס פתיחת כלא רימונים ב' החדש, המחליף את כלא אשמורת שנסגר ■ עוד מהלך בדרך להפיכתו של שירות בתי הסוהר לארגון כליאה לאומי מהמובילים בעולם

ביולי האחרון נסגר כלא 'אשמורת'. הסמל הכי מפורסם של צומת בית ליד, נעל את שעריו. במקומו נפתח, מרחק נסיעה קצרה משם, כלא רימונים ב'. מתקן חדש, מתקדם, מודרני, עומד בסטנדרטים בינלאומיים ומציג תנאי כליאה ראויים. בטקס הפתיחה של רימונים ב' הסביר הנציב כי מדובר במהלך שנועד לשפר את איכות הכליאה של האסירים. פתיחת הכלא החדש היא חלק מתהליך אסטרטגי כולל בארגון, המעוגן בתכנית הרב-שנתית 'מעוף'.

"תם עידן", אומר רנ"ג חיים עזר, "נגמרה תקופה". עזר שירת במשך 17 שנים בכלא 'אשמורת'. הוא היה איש שב"ס האחרון שעזב את בית הסוהר וסגר אחריו את השערים. לדבריו, "אשמורת היה וייתאר סמל. גם היום אנשים מתארים את המיקום של צומת בית ליד במילים: 'איפה שנמצא הכלא'. הם לא יודעים שכבר אין בו כלל אנשים".

"כמו לעבור מכפר לעיר", מתאר רב כלא איתמר יפת את המעבר לרימונים ב'. יפת היה קצין החינוך של 'אשמורת' בחמש השנים האחרונות ועכשיו, כבר כמעט שנה, הוא קצין החינוך של כל מתחם 'רימונים'. "המעבר לרימונים ב'", אומר איתמר,

"הוא סמל לתהליך שעובר על כל שב"ס ומשקף את התפיסה החדשנית של הארגון בשנים האחרונות במיוחד. הארגון הבין, כחלק מראיית עולם מתקדמת, שאסיר הוא לא משהו שאפשר לכלוא וזהו. מדובר באדם, באזרח, שנמצא בבית סוהר, ואחר כך הוא חוזר לשכונה ולרחוב בהם אנחנו מתגוררים. אם לא נגרום לאנשים אלה למהפך, הרי אנחנו, כאזרחים, נהיה אלה שנסבול בסופו של דבר".

כלא ישן טיפוס

כלא 'אשמורת' הוקם באופן רשמי בשנת 1962, במצורת טיגארט מתקופת המנדט הבריטי. בשנים הראשונות לקום המדינה, עד הקמת כלא 'רמלה', שימש 'אשמורת' כבית סוהר מרכזי. בהמשך הוקם בו אגף מיוחד לעבריינים צעירים. בערוב ימיו אכלס בית הסוהר בעיקר אסירים טעוני הגנה, אסירי הפרדה ארצית ונגמלים מסמים. בין האסירים ה'מפורסמים' שישבו בו נמצאים הלבנונים דיראני ועובייד, שיח' יאסין ורבים אחרים.

שמו הראשון של הכלא היה 'תל מונד'. אחר כך שונה ל'בית

תג"ד פולנסקי, ראש מנהל תמיכה לוגיסטית: "תהליך הבנייה של רימונים ב' משקף מהות, מגמה חדשה בארגון. השינוי הוא לא רק בבנייה ובהחלפת המבנה אלא הרבה מעבר לזה"

כלא 'אשמורת' נחשב למעוז האחרון של בתי הכלא הישנים, שגם לא חודשו

סוהר בית ליד' או 'כפר יונה'. מכיוון שתושבי האזור לא רצו להיות מזוהים עם הכלא, הוחלף שמו שוב. אחת ההצעות היתה 'אשמורת בוקר', האשמורת הראשונה והקשה ביותר בליל שמירה ופיקוח. בסופו של דבר, הוחלט לקצר ולהשאיר את 'אשמורת' בלבד.

"כלא 'אשמורת' נחשב למעוז האחרון של בתי הכלא הישנים, שגם לא חודשו", מתאר יפת. "רצפת החול, הדלתות הכבדות, ה'קונצרטניה', הסורגים, המפתחות ששוקלים המון והקירות העבים העניקו לו מראה של כלא טיפוסי, כפי שמצטייר לנו בדמיון. רימונים ב' שונה ממנו לחלוטין. בקיץ האחרון עשינו כאן קייטנה לילדי הסוהרים וזו היתה הפעם הראשונה שהם נכנסו לכלא. אני, לפחות, הרגשתי גאוה כשמעתי אותם אומרים 'הנה, זאת העבודה של אבא'. זהו כלא שראוי להתגאות בו".

לפני כשנה וחצי ביקר הנציב ב'אשמורת'. בעקבות הביקור הזה, הוחלט בסופו של דבר על סגירת בית הסוהר ועל הקמת כלא חדש במקומו. "הנציב ראה שמצב המבנה חמור ביותר", מדגישה תג"ד פולנסקי, ראש מנהל תמיכה לוגיסטית, שהיתה שותפה לתהליך המעבר מראשיתו. "מדובר במבנה ישן מאוד. הקירות שלו מתפוררים, יש נזילות בכל מקום. היה ברור שכדי לשפץ אותו צריך השקעה

גדולה מאד. ישבנו והגענו למסקנה שחבל להשקיע את הכסף, משום שהשיפוץ ממילא לא יחזיק מעמד הרבה זמן. עדיף להשקיע בבניית מתקן חדש לחלוטין. תהליך הבנייה של רימונים ב' משקף מהות, מגמה חדשה בארגון. השינוי הוא לא רק בבנייה ובהחלפת המבנה אלא הרבה מעבר לזה".

ידידותי לסביבה

פולנסקי יצאה לברוק את השטח. היא התבססה על תכניות שהיו ברשותה מבניית כלא בדרום, בן שלוש קומות, והתאימה אותן לכלא החדש, תוך הפקת לקחים ממשגים שנעשו בדרום. במקביל הוכשר השטח הסמוך ל'רימונים', במתחם 'הדרים'. היה חשוב שהכלא החדש ייבנה באותו מחוז כמו 'אשמורת' ושיהיה בקרבת מקום לכלא שנסגר. בשלב ראשון תוכנן שהכלא שייבנה יהיה בן ארבע קומות ועוד שתי קומות שלד. בסופו של דבר, משיקולים של יעילות כלכלית, נבנה הכלא על כל שש קומותיו. כפעם הראשונה מדובר בבית סוהר שנבנה כולו, מהמסד עד הטפחות, מתקציב שב"ס, ללא סיוע של משרד האוצר והמשרד לביטחון הפנים כפי שהיה עד כה. נוסף לכך, מדובר בכלא 'ירוק', ידידותי

באגפים יש חדרי אוכל
 ובהם עגלות עם כלי אוכל
 ומפיות – בדיוק כמו בחדרי
 אוכל במקומות עבודה

ברימונים ב' יש מקום
 ל-600 אסירים.
 שטח המחיה לכל
 אסיר בכלא החדש הוא
 ארבעה וחצי מטרים
 רבועים. כל אגף שוכן
 בקומה משלו ובכל קומה
 יש כיתות לימוד. כמו כן
 הוקצו חדרים מיוחדים
 לפעילויות סגל.

לאסיר אך גם לסביבה. "אנחנו לא מנותקים ממה שקורה בארץ ובעולם", אומרת פולנסקי, "כבר שנתיים ששב"ס משקיע בבתי הסוהר במגמה ירוקה, ורימונים ב' נבנה בהתאם. יש בו, בין השאר, מערכות סולאריות - אנחנו משתמשים באנרגיית השמש לחימום מים לאסירים במקלחות, התאורה הסכנונית וידידותית וישנן הפרדה של פסולת ופעולות מחזור. אנחנו גם משתדלים לחסוך במים ולכן, למשל, הוצאנו את המקלחות מחוץ לתאים. המקלחות עתה הן מרכזיות והשליטה על המים בכל אגף היא באחריות הסוהרים".

ללמד תרבות בשגרת הכלא

בפברואר 2008 החלה מלאכת הבנייה של רימונים ב'. בניית ארבע הקומות שתוכננו מראש הושלמה תוך פחות משנה. העיכוב בפתיחה נבע מהוספת שתי קומות, שתאפשר בעתיד גם כחינת אפשרות של 'בית סוהר לגובה'. כלא 'אשמורת' המיושן הוחלף במבנה מתוחכם, מצויד בטכנולוגיות חדישות, הכולל, גם מערכות קירור וחימום, מערכות אנטי-ונדליות ומיזוג אוויר במסדרונות ולא רק בחללים 'ציבוריים' כמו מועדון וכיתות לימוד. שטח המחיה לכל אסיר בכלא החדש הוא ארבעה וחצי מטרים רבועים.

"העובדה שפה מדובר במתקן חדש, שבנייתו התחילה מבראשית, אפשרה לנו לחשוב על נתונים רבים מהבסיס. מבחינה בטחונית, הכלא הוא כדרגת ביטחון מרבית, אך עם זאת, האדריכלות וסגנון הבנייה מתחשבים באסיר ובסביבתו. ב'אשמורת' היו כ-400 אסירים ואילו ברימונים ב' יש כבר מקום ל-600 אסירים פליליים, משוכנים בשש קומות. נוסף לכך, התאים מרווחים וכוללים מיטות

ללא רגליים, מאוררים ומקלטי טלוויזיה. באגפים יש חדרי אוכל ובהם עגלות עם כלי אוכל ומפיות – בדיוק כמו בחדרי אוכל במקומות עבודה. כל אגף שוכן בקומה משלו ובכל קומה יש כיתות לימוד. כמו כן, הוקצו חדרי מיוחדים לפעילויות סגל. המגמה היא ללמד את האסירים 'תרבות' בשגרת החיים בכלא. התפיסה הזו היא מאוד חדשה ומתקדמת."

שמש או גשם

בפועל, נקבע שרימונים ב' יהיה חלק מכלא 'רימונים' הכללי. לשם כך נוספו חללים גם מחוץ למבנה המרכזי של הכלא: חדר ביקורים נוסף, עוד שישה חדרי לפגישות עם עורכי דין, מרפאה וגם קנטינה נוספת לאסירים. החיבור בין שני המתקנים הצריך מעבר מקורה ובטוח, שיהיה נסתר מעין כול. "היינו צריכים לספק הרבה מאוד פתרונות", אומרת פולנסקי. "יחד עם זאת, המיזם הוקם במהירות רבה. ההנחיה שקיבלנו היתה שצריך לעבוד טוב, אבל מהר."

ביוני האחרון החל הפינוי של 'אשמורת'. תחילה סברו שהאסירים יעברו הישר אל רימונים ב'. בסופו של דבר הוחלט שאסירי 'אשמורת' ישכנו

"אנחנו משתמשים באנרגיית השמש לחימום מים לאסירים במקלחות, התאורה חסכונית וידידותית ויש הפרדה של פסולת ופעולות מחזור"

בכלא 'השרון'. רוב העובדים בכלא שנסגר עברו לכלא החדש. בפועל מדובר בהתייעלות גדולה מאד. המעבר חסך כפל-תפקידים וצמצם מספר נדרש של סוהרים.

איתמר יפת מתאר: "לרוב אנשי הסגל המעבר היה קשה. אשמורת היתה יחידה קטנה, יחסית לבתי הכלא הענקיים של היום. הכל היה מאד משפחתי. החשיפה לכלא חדש, מתקדם, אינה פשוטה. לקח לכולנו, וגם לי, זמן להתרגל. למשל, מזג האוויר. ב'אשמורת' הייתי יוצא לרגע מהאגף ומיד ידעתי אם בחוץ זורחת השמש או יורד גשם. ב'רימונים' אתה סגור בבניין, עולה ויורד במעליות ואין לך תחושה של החוץ. מעבר לכך, שיטת העבודה ברימונים ב' היא שונה. אופי המתקן והעבודה שכל דבר מונצח במצלמות, גורמים להתנהלות אחרת מול האסיר."

הכדור בידיים שלנו

"אם הייתי אמור לעשות סרט קולנועי על בתי כלא, לא הייתי בא לצלם אותו ברימונים ב', אבל אם הייתי רוצה להראות איך מתייחסים לאסיר, על פי חוק כבוד האדם וחירותו – הייתי מגיע לכאן, בפירוש", מסביר יפת. "התפיסה בשירות בתי הסוהר בשנים האחרונות היא שאם רוצים לשקם אסיר, צריך לתת לו את ההרגשה שהוא יכול לעשות משהו עם עצמו. כאשר תנאי המחיה קשים, אי אפשר לתת את ההרגשה הזאת. אני מאמין בכך כאיש חינוך, אבל קודם כל כאיש ביטחון. ברימונים ב' יש היום מרכז חינוך לתפארת, יש כיתות מחשבים ובזכותם אסירים מגיעים להישגים מדהימים. לי יש 47 אסירים שמסיימים תיכף בגרות, ושישה מתוכם כבר לומדים באוניברסיטה הפתוחה. ב'אשמורת' היו לנו בסך הכל שתי כיתות, ששכנו בקרוונים דולפים. למדו שם קרוא וכתוב 20-30 תלמידים ועבורם להגיע לשמונה שנות לימוד היה הישג. לאסיר שיצא מרימונים ב' יהיו כבר הכלים לעשות עם עצמו משהו אחר. הוא לא חייב לחזור לפשע. כאשר בקיץ התא לא לדהט מחום, גם האסירים רגועים יותר. כאן יש לנו בסיס פיזי טוב לטיפול נכון בהם."

לקראת העזיבה של 'אשמורת' הכין איתמר לסגל שעבד יחד אתו בכלא מצגת, שכללה תמונות של המתקן בשעתו הפחות יפה. "ערכנו לעובדים סדנאות", אומר איתמר, "דיברנו על 'פרידה'. ניסינו להגיע עם האנשים לתובנה שאי אפשר, עם כל הרצון, לשמר תמיד את הישג ושיש דברים שטבעם להתפורר."

יפת גר באזור בו נמצא 'אשמורת' וממשיך לעבוד ולראות מדי יום את המקום בו עבד משך יותר מחמש שנים. "יש שם כדור ענק מברזל שהלחמתי יחד עם אחד האסירים" מספר איתמר. "כתוב עליו: 'הכדור בידיים שלנו'. המראה שלו מסמל עבורי בכל פעם מחדש את העובדה שאפשר לעשות שינוי. נכון, זה לא תמיד קל, והמעבר מ'אשמורת' לרימונים ב' לא היה פשוט. אבל היה שווה."

